

ellif önsözünde Londra'daki «Sociological Institute» ün kendi merkezine «Le Play House» adını vermek suretiyle mektebe bağlandığını açıkça ilân ettiğini, son yıllarda Amerikada Le Play'in eserlerinden bir kısmının tercüme edildiğini zikrediyor. Fransada fazla tecritçilik yüzünden gençliğin içtimaî realite ile ilmî temasının kaybolmaya başladığından şikâyet ediyor. İçtimaî anket yapmak isteyenlerin önünde bir mâni de metoda ait eserlerin tükenmiş ve yeniden basılamamış olmasıdır, diyor. Bu küçük kitabı böyle bir ihtiyacı karşılamak maksadiyle vücade getirdiğini ilâve ediyor. Kitapta H. de Tourville ve Demolins zamanından beri bilinen içtimaî anket cetvelleri ve bunların tatbikine ait kaidelerden fazla bir şey yoktur. Yalnız bir asırlık çalışmanın hülâsası, her merhalede vücade gelen eserlerin şeması ve sonrakilerin onu nasıl tamamladıkları anlatılmak suretiyle Science sociale mektebinin güzel bir tarihçesi yapılmıştır. Mektebin bugünkü durumunu anlatan müellif Fransadan ziyade başka memleketlerde tecrübî sosyoloji aratırmalarının verimli olduğunu, ve birçok yerlerde Enstitülerin kurulmasına ve doğrudan doğruya sosyolojiye nüfuzuna sebep olduğunu işaret ediyor: Sorokin, Zimmerman ve Galpin kitaplarında bu cereyanı daima zikrediyorlar, hattâ Zimmerman bu metodu tamamen benimsemiştir. Dr. Frampton «Aile ve Cemiyet» adlı kitabında bu metoda göre araştırmalar yaptı. Diğer Amerikan sosyoloğları da bazı ihtiyatî kayıtlar ve düzeltmelerle beraber metodu kabülde çekinmiyorlar. İngiltere'de, Kanada'da, Brezilya'da, Türkiye'de, Portekiz'de metod alâka ile karşılanmış ve taraftarlar bulmuştur. Az çok değişik şekillerle tecrübî sosyoloji Belçika'da, İsviçre'de, Polonya'da ve Romanya'da da inkişaf etmektedir. Müellif, Fransa dışında bu kadar rağbet kazanan bu sosyoloji metodunun kendi vatanında tekrar eski mevkiini bulmasını temenni ile sözünü bitiriyor.

JULES MONNEROT: LES FAITS SOCIAUX NE SONT
PAS DES CHOSES

Gallimard Paris, 1946 - p. 237

J. Monnerot, Fransız sosyolojisinin bütün insan ilimlerini kucaklamak istiyen geniş tezine karşı ileri sürülen ve Ch. Andler zamanından başlayan itirazları toplayarak içtimaî olguların Durk-

heim'in tabiriyle birer *şey* gibi tetkik edilip edilemeyeceğini araştırıyor ve dayandığı kaynaklardan cesaret alarak kitabını menfî cevapla bitiriyor. Müellife göre insan muayyen zamanda ve yerde kâin olan şartlı bir varlıktır. Onun mevcudiyeti kendisi için olan bu şartlardan ayrılarak mücerret ve umumî bir tarzda tetkik edilemez. Existentialiste bir görüşle işe başlayan Monnerot için sosyoloji ancak bu kayıtlı ve şartlı insanî varlığın bir manzarasını aydınlattığı nisbette meşru olur. Sevgi ve kin bizim en yakın bilgi âletlerimizdir. Onlardan sıyrılarak insanî varlığa fizik objeler gibi bakmaya imkân yoktur. Sosyoloji ancak süjenin sınırları içinde hapsolmaması bakımından *sübjektiflik*'i tasvir eder. Fakat onun da mevzuu psikoloji gibi sübjektiflikten başka bir şey olamaz. Meselâ Tönnies tarzında *komşuluk* olayları (cemaat) ile *alâka* olayları (ideal rabita) nı ayırdığımız zaman alâka bizim için bir cazibe, komşuluk da bir baskıdır. Yâni burada bizim bir değer hükmümüz, insanî varlık karşısında teessürî bir davranışımız vardır. Başka deyimle sosyoloji ancak içtimaî bir fenomenoloji olabilir. Etnografya, statistik, tarih bu içtimaî fenomenolojinin insanî varlık üzerinde yapacağı doğrudan doğruya tasviri tamamlamaktan başka bir işe yaramazlar ve kendi başlarına sosyolojiyi kuramazlar. Sosyoloji ferdî sınırları «parantez içine alan» bir insanî varlık psikolojisinden ibarettir. Görülüyor ki Monnerot'nun sosyoloji görüşü Durkheim'in tamamen aksi kutuptadır. O, bu meselede eskidenberi ileri sürülen üç görüşü, yâni *anlamak*, *tefsir etmek* ve *izah etmek* görüşlerini karşılaştırıyor. Bunların birbirlerini tamamladıklarını, anlamadan tefsir etmenin ve tefsir etmeden izahın sosyoloji sahasında mümkün olmadığını söylüyor. Bu bakımdan gerek Durkheim sosyolojisini, gerekse buna benzer diğer izah teşebbüslerini tenkit ediyor. Bununla beraber onlarda da nasıl itiraf edilmemiş bir şekilde anlama ve tefsirin eserlerinde daima rol oynadığını, izah teşebbüslerinin zımnen onlara dayandığını göstermek istiyor.

Monnerot'ya göre içtimaî olgular *şeyler* değildir. Sosyolojinin hedefi diğer ilimler tarafından (meselâ tarih, etnografya, psikoloji, biyoloji) evvelce tetkik edilen olgulara *yeni bir mâna vermek*'tir. Bu ilim diğer disiplinleri ortadan kaldırmak suretiyle değil, tersine, onlara dayanarak kurulur. 1) Sosyoloji mekaniğin ilim olması mânasında bir ilim değildir; 2) O hele tek insan ilmi değildir; insanla uğraşan ilimlerden her birinin ayrı mevzuu vardır. Sosyoloji bü-

tün insan ilimlerine, onların unsurlarını karşılaştırmak, bu unsurları yeni bir mânada tefsir etmek için yapılmış bir bakış tarzıdır. Müesseseler ve halk psikolojisinde görülen biricik karakter her ikisinin de mevzularının «şey» ler olmadığıdır. İctimaî olgular, ferdi karakteriyle sınırlandırılmış olmayan bir takım psikolojik olgulardır: Bundan dolayı da cemiyet yoktur, fakat cemiyetin «yaşanmış kalleri» vardır.

Müellif «sosyolojinin sosyolojisi» adlı fasılda şimdiye kadar yapılan sosyoloji teşebbüslerinin tenkidini yaptıktan sonra bunları doğuran içtimaî yaşanmış haller dediği âmilleri araştırıyor. Burada bütün sosyolojilerin nasıl insanî varlığa ait konkre bir vaziyetin doğurduğu «içtimaî felsefe» temâyülünün sistemleştirilmesinden meydana çıktığını göstermeye çalışıyor. Fakat kendi anladığı mânada bir sosyolojinin tarih, psikoloji ve etnografya üzerinde yapılan ayıklayıcı ve tefsir edici bir ameliye ile meydana gelebileceğini söylüyor. Sosyoloji, yâni bütün halinde insan psikolojisi *tarihî* ile *tarihî olmayan*'ın geçmiş ile halin, ferdi ile kolektifin karşılaştırılmasından doğacaktır. Anlayıcı bir sosyoloji *umumîlikler*'i azaltmak ve *tarihîlik*'i çoğaltmak suretiyle, — kendi tarzında — bir ilim halini alabilir.

Öyle görünüyor ki Monnerot'nun sosyoloji teşebbüsü existensialisme'in tesiri altında yeni bir ifadeye bürünmüş olan Dilthey'in eski «mânevî ilimler» telâkisini canlandırmakta, ve ona bu mânada bir yer vermiye çalışmaktadır.

FERDINAND TÖNNIES: COMMUNAUTÉ ET SOCIÉTÉ
(Catégories fondamentales de la sociologie pure)

Presses Universitaires, Paris, 1944, p. 241

Tönnies tarafından 1887 de neşredilmiş olan «Gesellschaft und Gemeinschaft» ın ilk taslağı 1881 de Kiel Üniversitesinde tez olarak verilmiş. Sonradan sosyologun üniversite derslerinde genişletilmişti. Bir müddet alâkasızlıkla karşılandıktan sonra P. Natorp'un dergisinde tekrar fikirlerini müdafaaya başladı. 1894 de Paris milletlerarası sosyoloji Enstitüsüne âza seçildi. 1912 de «Cemiyet ve Cemaat» ın ikinci basımını neşrettiği zaman Tönnies'in başarı devri başlıyor. 1913 de iktisat kürsüsünde sosyoloji profesörlüğüne tayin